

Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ ԴԱՍԸՆԹԱՑ

ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔ

*Հետազոտության թեման՝ «Ինտեգրված ուսուցման
անհրաժեշտությունը տվյալ առարկայի դասավանդման
գործընթացում»*

Առարկա՝ հայոց լեզու և գրականություն

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Ռ. Մանուկյան

*Ուսումնական հաստատություն՝ Արարատի մարզի «Հովտաշատի
միջնակարգ դպրոց» ՊՈԱԿ*

Երևան 2022

Բովանդակություն

Ներածություն-----	3
Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը տվյալ առարկայի դասավանդման գործընթացում-----	6
Եզրակացություն-----	11
Հավելված-----	12
Օգտագործված գրականության ցանկ-----	21

Ներածություն

Բազմամշակութային ու բազմալեզու աշխարհում ապրելու համար անհրաժեշտ է սովորողների մեջ ձևավորել այնպիսի արժեքային որակներ, ինչպիսիք են համակեցությունը, հանդուրժողականությունը, համագործակցությունը: Այս որակները պետք է բխեն սովորողի ապրած իրականությունից և չհակասեն դպրոցում ստացած գիտելիք-հմտություն/կարողություն-արժեք եռամիասնությանը:

Ողջ աշխարհում տեղի ունեցող կրթական ոլորտի փոփոխությունները սովորողներից պահանջում են նոր իրավիճակներին հարմարվելու, ճկուն լինելու հմտություններ: Այդ հմտություններին հասնելու համար նեղ, առարկայական գիտելիքները բավարար չեն կարող լինել, ուստի արդիական պահանջ է առաջանում մշակել նոր և բազմակողմանի մոտեցումներ, ինչպես նաև կիրառել բազմազան ու հետաքրքիր մեթոդներ: Սակայն այդ մեթոդները պետք է համապատասխանեցվեն հասարակական կյանքի առաջընթացին և ուսուցման ժամանակակից պահանջներին՝ կատարելագործելով դրանք:

Կյանք-իրականություն-կրթական հաստատություն կապն ամրապնդելը այսօր դարձել է առաջնային խնդիր: Սովորողները արդի իրականության մեջ կարծես իրենք են թելադրում շարունակաբար նորարարական ու թարմ մոտեցումներով անցկացնել դասը, որպեսզի այն չլինի ձանձրալի և միօրինակ: Այդպիսի նորարարական մոտեցումներով հագեցած ուսումնառության լավագույն օրինակներից է ինտեգրված դասը, որը ժամանակակից մեթոդիակայի նորույթներից մեկն է և լայն տարածում է գտել աշխարհում:

Մեր նպատակն է պարզել, թե ո՞րն է ինտեգրման խնդիրը և որքանո՞վ է այն արդյունավետ ուսումնառությունն իրականացնելիս:

Ինտեգրված դասի միջոցով ավելի պարզ և հստակ են արտահայտվում միջառարկայական կապերը: Ուսումնական ծրագրի ինտեգրումը վերացնում է դասաժամերի ու առարկաների միջև եղած սահմանափակումները՝

հնարավորություն ընձեռնելով սովորողներին հետաքրքրությամբ ներգրավել դասապրոցեսին, ցուցաբերել ակտիվ մտածողություն և ստեղծարարություն:

«Ինտեգրված դասը թույլ է տալիս ավելի արդյունավետ օգտագործել աշխատանքային ժամը՝ վերացնելով կրկնությունները, խորացնել նյութի ուսումնասիրությունը՝ առանց լրացուցիչ ժամանակային ծախսերի: Ինտեգրված դասի ընթացքում երկու կամ ավելի ակադեմիական առարկաների դիդակտիկ խնդիրները լուծվում են միաժամանակ¹»:

Համաշխարհային մանկավարժական միտքը վկայում է, որ առանձին առարկաներից ծրագրային գիտելիքների հաղորդումը ստեղծում է արհեստական պատնեշներ և սովորողները աշխարհի մասին ունենում են ոչ ամբողջական, այլ մասնատված պատկերացումներ: Ուսուցման այդ ձևը արդեն իսկ արդյունավետ չէ, ուստի, որպես լուծում, առաջարկվում է ինտեգրված ուսուցումը, որի հիմնական խնդիրն է ձևավորել միասնական մոտեցում երևույթի ընկալման, գիտակցման ու յուրացման հանդեպ:

Երբ ուսումնական ծրագիրը տեղափոխում ենք մարդկային կենսափորձի պայմաններ, ակնհայտ է դառնում, որ այն նոր իմաստ է ստանում: Եթե աշակերտը դպրոցում ստանում է կտրված գիտելիքներ, նա չի կարողանում իրական կյանքում հանդիպող խնդիրները նույնացնել դասարանում հանդիպածների հետ: Իսկ ինտեգրված դասը սովորողի մոտ ձևավորում է այնպիսի աշխարհայացք, որն ի վիճակի է կապակցել իրականության տարբեր երևույթները, նկատել ժամանակի, տարածության, գործողությունների, հասկացությունների միջև կապը, զարգացնել հմտություններ, հասկանալ դրանց ազդեցությունները միմյանց վրա, ձևավորել վերաբերմունք և արժեհամակարգ:

Հետազոտության նպատակն է ցույց տալ, որ ծրագրի ինտեգրումը

---

¹ <https://historyancient.ru/hy/the-chechen-war/pochemu-byli-vvedeny-integrirovannye-uroki-integrirovannye/>

ա) **ծառայում է սովորողների գիտելիքների հարստացմանը**, որտեղ գիտելիքները կառուցվում են համատեղ՝ ուսուցիչների և աշակերտների կողմից:

բ) **նպաստում է հետազոտական հմտությունների զարգացմանը** (աշակերտները գործուն կառուցողներն ու բացահայտողներն են):

գ) **նպաստում է անձնային հարաբերությունների զարգացմանը**, ինչպես աշակերտների, այնպես էլ ուսուցիչների և աշակերտների միջև:

Ինտեգրված ուսուցման վերջնարդյունքում ակնկալում ենք ձեռք բերել վարպետություն, փորձառություն, որը հնարավորություն կտա հասնելու նոր որակական մակարդակի, իսկ սովորողներին ուղղորդել՝ զարգացնելու հմտությունները, ունակությունները, քննադատական վերլուծությունն ու ստեղծագործական մտածողությունը:

Ինտեգրված ուսուցման անհրաժեշտությունը տվյալ առարկայի դասավանդման գործընթացում

Ինտեգրված դասերը հանրային կրթության ձևերից է, որն իր մեջ է միավորում մի քանի առարկաների ուսումնական նյութերը միաժամանակյա ուսուցման ժամանակ: Այդպիսի դասերի ժամանակ ուսումնական նյութերը և՛ իմաստով, և՛ ձևով պետք է փոխադարձ հարաբերության մեջ գտնվեն և լրացնեն իրար՝ կազմելով մեկ ամբողջություն:

Ինտեգրված ծրագրերը կազմվում են այնպես, որ մի առարկայից ստացած գիտելիքները հենվում են մեկ այլ կամ մի քանի այլ առարկաներից ձեռք բերված գիտելիքների վրա: Մակայն ինտեգրումը տարբեր առարկաներից գիտելիքների տարանջատված միավորում չէ, այլ սերտորեն փոխկապակցված ամբողջություն:

«Ինտեգրված ուսուցումը ներառում է ավանդական առանձին առարկաների համատեղումը, ինչը հնարավորություն է տալիս նյութի ճիշտ և հեշտ հասկանալուն²»:

Ինտեգրված ուսումնական ծրագրեր կազմելիս մանկավարժները պետք է պատասխանեն կրթությանը վերաբերող երեք կարևոր հարցերի, որոնց պատասխանները մեզ տանում են դեպի գիտենալ-անել-լինել եռամիասնության ստեղծմանը.

- Ի՞նչն է այն ամենակարևորը, որ աշակերտները պետք է **գիտենան**:
- Ի՞նչն է այն ամենակարևորը, որ աշակերտները պետք է **կարողանան անել**:
- Ինչպիսի՞ անձնավորություն ենք մենք ցանկանում, որ աշակերտները **լինեն**:

Այսպիսի դասեր իրականացնելու համար պահանջվում են նախապատրաստական լուրջ ջանքեր և ճիշտ մոտեցումներ: Հարկավոր է հետևողական գտնվել ուսուցիչների փոխգործունեության կազմակերպման գործում, պլանավորել գործողությունների հաջորդականության ընթացք՝ հաշվարկելով

---

²https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%BB%D5%B6%D5%BF%D5%A5%D5%A3%D6%80%D5%BE%D5%A1%D5%AE_%D5%AF%D6%80%D5%A9%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6

օգտագործվող ժամանակի արդյունավետությունը և կազմելով դրան համապատասխան օրվա դասի պլան, որը պետք է լինի համատեղ աշխատանքի արդյունք:

Սովորաբար առանձնացվում է առաջատար առարկան, որը հանդես է գալիս որպես ինտեգրող՝ նպաստելով նյութի խորացմանը, ընդլայնմանն ու հարստացմանը:

Մակայն սա չի պարտադրում քարացած մոտեցում: Յուրաքանչյուրն ունի հավասար մասնակցության իրավունք: Սովորաբար առաջատար առարկայի ուսուցիչը հանդես է գալիս որպես առաջատար, իսկ մյուսը կամ մյուսները կատարում են ակտիվ հյուրի դեր՝ ներգրավելով ուսուցման կազմակերպմանն ու անցկացմանը: Ցանկացած ինտեգրված դաս նպատակ ունի դուրս գալու մեկ առարկայի նեղ շրջանակներից: Այսպիսի դասի կազմակերպմամբ կարելի է հաղթահարել խնդրի մակերեսային և ձևական ուսումնասիրությունը, փոխել ուսումնասիրության շրջանակները, ընդհանրացնել թեման, միավորել սովորողների փորձը ու դրա ըմբռման տեսական մասը, համակարգել ուսումնասիրված նյութը:

Ուսումնական նյութերը պետք է լինեն մատչելի, ոչ ծանրաբեռնված, որպեսզի սովորողները թեմայի ընդհանրացումների և գիտելիքների ամրապնդման ժամանակ ստանան այնքան տեղեկություն, որ չխճճվեն նյութերում:

Ինտեգրված դասի ժամանակ ցանկալի է, որ աշակերտները աշխատեն խմբերով, որտեղ նրանց հնարավորություն կընձեռվի կիսվել գաղափարներով, փոխանակել տեղեկություններ, համադրել ստացված գիտելիքները և որոշումներ կայացնել: Այսպիսի դասերի ժամանակ հարմար է կիրառել «Մտագործի», «Պրիզմա», «Խմբային հետազոտություն», «Շրջագայություն պատկերասրահում» և այլ մեթոդներ: Խմբային աշխատանքը շատ արդյունավետ է, քանզի ակնհայտ է, որ արագ տեմպերով փոխվող ու զարգացող աշխարհում, որտեղ տեղեկատվությունն ու գիտելիքը ձևավորում են մեր աշխարհայացքը, մարդիկ ակնհայտորեն կարիք են ունենում աշխատել խմբերով:

Հասարակական բոլոր փոփոխությունները անդրադառնում են նաև կրթական համակարգի վրա, ուստի այս մեթոդների կիրառումը նպտակ ունի սովորողների

մտավոր ու զգայական կարողությունները ընդլայնել, նպաստել ինքնուրույնության և այլ հմտությունների զարգացմանը: Խմբային աշխատանքը նպաստում է անհատի համագործակցային գործունեության ակտիվ զարգացմանը՝ դարձնելով նրան ուժեղ անձնավորություն ժամանակակից հասարակության մեջ: Կարևորագույն խնդիր է դառնում ոչ միայն այդ հմտություններին տիրապետելը, այլև արժևորելը և կյանքում դրանք համապատասխան իրավիճակներում կիրառելը:

Ուսուցիչը միանգամից, մի դասի ժամանակ չի կարող օգտագործել զանազան մեթոդներ: Մեթոդի ընտրությունը պետք է բխի դասի տիպից ու կառուցվածքից, ուսումնական նյութի բովանդակությունից, աշակերտների թվաքանակից ու տարիքային առանձնահատկություններից, նրանց շահագրավածությունից ու պատրաստվածության մակարդակից և այլն:

Նախապատրաստական աշխատանքներում ուսուցիչը որոշում է.

1. ինտեգրված դասի անցկացման դրդապատճառներն ու նպատակները
2. այն առարկայի ներգրումը, որը կօգնի հանգամանակից քննելու հուզող թեման, հասկացությունը կամ գաղափարը
3. ինտեգրման ձևը
4. ինտեգրման մեթոդը
5. միավորվող նյութերի միջև կապերի բնույթը
6. նյութի ներկայացման միջոցները
7. առարկաների միջև առաջատարի և երկրորդականի առանձնացումը
8. դերերի բաշխումը ինտեգրվող առարկաների ուսուցիչների միջև
9. սովորողների ուսուցման վերահսկման ձևերն ու տեսակները
10. առանցքային թեման, հասկացությունը, որի շուրջ կառուցվելու է դասը
11. գնահատման ձևերը

Ինտեգրման դեպքում հավասարապես ներգրավում են առարկաները՝ գերակայությունը տալով մեկ առարկային, իսկ մյուսները դառնում են օժանդակող առարկա: Կազմվում է դասի պլանը, որոշվում է դասի տևողությունը (45 րոպե, 90 րոպե): Ինտեգրված դասի արդյունավետ անցկացնելու նախապայմաններից

ամենակարևորը դասի ճիշտ պլանավորումն է, որի մեջ, ըստ չափորոշչային եռամսկարդակ պահանջների, պետք է ներառվի նաև գնահատման համակարգը:

Ուսուցիչը պետք է պարզ և հստակ կերպով ձևակերպի դասի նպատակը՝ հավաքելով մեկ դասում միավորվող ուսումնական նյութը: Դա արվում է համագործակցող ուսուցչի հետ:

«Աշակերտներին հիմնական գիտելիքներ տալուց և համապատասխան հմտություններ զարգացնելուց բացի՝ դպրոցները ևս մեկ այլ պարտավորություն էլ ունեն. նրանք աշակերտներին պետք է նախապատրաստեն ապրելու ժողովրդավարական հասարակարգում: Ուսումնական ծրագրի ինտեգրումը շատ ավելին է, քանի որ ժողովրդավարական հասարակության կյանքին արդյունավետ կերպով մասնակցելու համար անհրաժեշտ հմտություններ է զարգացնում»³:

Ելնելով ինտեգրված դասի տեսակից՝ ուսուցիչները համատեղ կազմում են իրենց դասի նպատակները, զուգակցում մասնավորը ընդհանուրի հետ, շաղկապում ինտեգրվող նյութի բովանդակությունները տարբեր առարկաների տեսանկյուններից:

Տարբերակվում են է ինտեգրված ծրագրերի հետևյալ տեսակները՝

- Բազմառարկայական (multidisciplinary)
- Միջառարկայական (interdisciplinary)
- Վերառարկայական (transdisciplinary)

Բազմառարկայական մոտեցման դեպքում վերցվում է թեման, ընտրվում են այն առարկաները, որոնք անդրադառնում են տվյալ թեմային՝ դասավանդման ընթացքում ուսումնասիրելով երևույթը տարբեր գիտությունների ընկալումների տեսանկյունից:

Ուսուցիչները, առաջնորդվելով այս մոտեցմամբ, առարկաների չափորոշիչները մշակում են մի թեմայի շուրջ՝ կարևորելով տարբեր առարկաների շրջանակներում սովորողների ստացած գիտելիքները: Այս մոտեցման դեպքում առաջատար առարկայի

---

³ Մ. Դավթյան, Զ. Գրիգորյան, Ա. Արնաուդյան, Ա. Չոհրաբյան, Գ. Հովհաննիսյան, Ի. Օհանովա, Կրթակարգի մշակման և ինտեգրման մոտեցումներ, Երևան, 2007, էջ 64:

ուժեղ կողմերը չեն շեշտվում, քաջալերվում է գիտելիքների տարբեր բնագավառների միջև կապերի հաստատումը:

Միջառարկայական մոտեցման դեպքում ուսումնասիրվող թեման դառնում է դասավանդման առանցքը, որին տարբեր առարկաներ մատուցում են իրենց արդյունքները: Ի տարբերություն բազմառարկայական մոտեցման՝ այս դեպքում շեշտը առանձին առարկաների թեմաներից տեղափոխվում է դեպի այդ առարկաների համար ընդհանրական թեմաները և կենտրոնանում առարկաների ընդհանրությունների վրա:

Վերառարկայական մոտեցման դեպքում թեման դուրս է գալիս առարկաների սահմաններից՝ լիովին ջնջելով առանձին առարկաների սահմանները: Նման ինտեգրում է տեղի ունենում, օրինակ, նախագծային ուսումնառության դեպքում, երբ սովորողները հետապնդում են կոնկրետ խնդիր: Ուսուցիչները ուսումնական ծրագիրը մշակում են աշակերտների հարցերի և հետաքրքրությունների հիման վրա:

Եզրակացություն

Այս թեման ուսումնասիրելիս մենք հանգեցինք այն եզրակացությանը, որ ինտեգրված ուսումնական ծրագիրը շատ արդյունավետ է ուսումնառությունն իրականացնելիս: Այն ուսուցիչներին հնարավորություն կընձեռի անընդհատ կատարելագործվել՝ փնտրելով նոր գաղափարներ ու մոտեցումներ, կհասցնի նրանց նոր որակական մակարդակի:

Աշակերտներին ծրագիրը կօգնի աշխարհի մասին ունենալ ոչ թե մասնատված, այլ ամբողջական պատկերացում՝ ձևավորելով միասնական մոտեցում երևույթի ընկալման, գիտակցման ու յուրացման հանդեպ: Այսպիսի դասերը, որպես կանոն, շատ հետաքրքիր և ուսուցանող են, տպավորիչ, ուստի օգնում են ավելի արագ և դյուրին սերտել թեմաները:

Հավելված

Ինտեգրված դասընթաց

Առաջնային առարկա՝ Հայ գրականություն

Երկրորդային առարկա՝ Հայոց պատմություն

Դասի տիպը՝ նյութի ամփոփում և գիտելիքների ամրապնդում

Դասի տևողությունը՝ 90 րոպե

Ամսաթիվ		Նշումների համար Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ- Էպոսի դերը ազգային արժեհամակարգի դրսևորման և մշակութային արժեքների պահպանման գործում Ժամանակ և տարածություն- Ազգային արժեքների ընկալումը ժամանակի և տարածության համատեքստում Անհատներ և հարաբերություններ- Անհատի գործի արժևորման քննություն
Դասարան	10-րդ	
Դասավանդող ուսուցիչներ	Ռուզաննա Մանուկյան, Գայանե Կարապետյան	
Առարկա	Հայ գրականություն, Հայոց պատմություն	
Թեման	«Սասնա ծռեր» դյուցազներգությունը - (ուսումնասիրվում է «Հայ գրականություն» առարկայի շրջանակներում) Արաբական արշավանքները Հայաստանում - (ուսումնասիրվում է «Հայոց պատմություն» առարկայի շրջանակներում)	
Հիմնական հասկացություն	1.Ստեղծարարություն 2.Ինքնություն	
Ենթահասկացություն	1.Հետազոտում, նախագիծ 2.Վերաբերմունք, արժևորում, դիրքորոշում	
Խաչվող կամ ընդհանրական հասկացություն	1.Անհատական և մշակութային արժեհամակարգ 2.Ժամանակ և տարածություն 3.Անհատներ և հարաբերություններ	
Միջառարկայական կապեր	Կերպարվեստ, աշխարհագրություն, հայոց լեզու, երաժշտություն	

<p>Նպատակներ</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ուսումնական նյութի բազմաշերտ ընկալում, սովորողների գիտելիքների, փորձառնությունների և հմտությունների համատեղում, գիտական աշխարհայացքի ձևավորում • Աշակերտների մեջ զարգացնել դպրոցական տարբեր առարկաների միջև կապ տեսնելու և այդ կապը գործնականում օգտագործելու կարողություններ ու հմտություններ <p style="text-align: center;">Ակադեմիական`</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ճանաչել մեր ինքնության ակունքները • Արժևորի ազգային արժեքների պատմական, քաղաքական և մշակութային նշանակությունը • Ստեղծագործությունը դիտարկել որպես մեր ժողովրդի գոյատևման, զարգացման և առաջընթացի նախապայման <p style="text-align: center;">Աշակերտները պետք է</p> <ul style="list-style-type: none"> • Իմանան և կարողանան հստակ տարրորոշել արարական արշավանքների ընդգրկման ժամանակահատվածը, գիտակցեն հայ ժողովրդի կյանքում դրա սոցիալ-քաղաքական և տնտեսական հետևանքները` կապելով էպոսի հետ</li> </ul> <p style="text-align: center;"><b>Կարողանան`</p> <p style="text-align: center;">Արտահայտել սեփական տեսակետը նյութի բովանդակության շուրջ</p> <p style="text-align: center;">Սովորողի անձի զարգացում</p>	
------------------	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Դրսևորի երևակայություն և ստեղծարարություն: • Արժևորի հայ գրականության դերը հայ ժողովրդի ինքնության պահպանման գործում: • Գիտակցի, որ ինքը պատմամշակութային արժեքների ժառանգորդն է՝ դրսևորելով պատասխանատու վերաբերմունք դրանց պահպանման, զարգացման և արժևորման գործում: 	
Ձևավորվող Կարողունակություն	Լեզվական գրագիտություն Ինքնաճանաչողական և սոցիալական հարաբերությունների Տեստեսական	
Վերջարդյունք (ներ)	Դրսևորի քննական մտածողություն, վերլուծի հասանելի տեղեկությունը, գնահատի փաստարկները, հայտնի սեփական տեսակետը:	
Անհրաժեշտ նյութեր	«Սասունցի Դավիթ» էպոսի բնագիրը, նկարներ, բջջայիններ, պաստառ	
Կիրառվող մեթոդներ	«Անակնկալ հարցադրում» «Խճանկար» «10 թույլանոց շարադրանք» «Հարց ու պատասխան»	
Ժամանակ	Ընթացքը	
	Խթանում՝ 7 թույլ Խթանման փուլում էլեկտրոնային գրատախտակի կիրառմամբ աշակերտները կդիտեն և կլսեն էպոսի երգվող հատվածներից	

	<p>https://www.youtube.com/watch?v=-IV9P0WbzWg (5 րոպե երգի ունկնդրում)</p> <p>Կօզտագործվի «Անակնկալ հարցադրում» մեթոդը պարզելու համար՝ երեխաները գուշակո՞ւմ են, թե որ հատվածն է երգվում, թե՛ ոչ (երկու րոպե):</p>	
	<p>Իմաստավորում՝ 40 րոպե</p> <p>Կիրառել «Խճանկար» մեթոդը:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Դասարանը բաժանել երկու խմբի՝ պատմաբաններ և գրականագետներ՝ տալով համապատասխան հանձնարարություններ 2. Խմբերի աշակերտների միջև կատարել փոփոխություն, որի ընթացքում տեղի կունենա գիտելիքների փոխանցում, հավաքագրած նյութերի ամփոփում: 3. Յուրաքանչյուր խմբից մեկ բանախոս հակիրճ կներկայացնի իրենց խմբի կատարած հետազոտման արդյունքները: 	
	<p>Կշռադասում՝ 40 րոպե</p> <p>learningapps ծրագրի միջոցով ստուգել երեխաները ընդհանուր իմացությունը, ինչպես նաև հասկանալ, թե նախորդ փուլում հանձնարարված նյութը որքանո՞վ է յուրացվել: (15 րոպե)</p> <p>https://learningapps.org/display?v=pppc6wfv321</p> <p>10 րոպեանոց շարադրանք, «Որքանո՞վ է թեման արդիական», «Ի՞նչ տվեց մեզ էպոսը»</p>	

	<p>Աշակերտները ցանկությամբ ընտրում են այն թեման, որը հոգեհարազատ է: Ներկայացնում են շարադրանքը: (15 րոպե)</p> <p>Աշակերտները կներկայացնեն իրենց կազմած բացատրական բառարանը, որը կկազմեն էպոսը կարդալու ընթացքում: (10 րոպե)</p>	
	<p>Անդրադարձ` 2 րոպե</p> <p>ա.Ի՞նչ արեցինք, ինչո՞ւ և ի՞նչ նոր բան իմացար: բ.Ի՞նչը քեզ զարմացրեց: գ.Ի՞նչ կցանկանայիր փոխել:</p>	
	<p><b>Տնային հանձնարարություն` 1 րոպե</b></p> <p>Կազմել Սասնա հերոսների տոհմաձառը: Գրել շարադրություն` «Ինչպե՞ս ազատել Փոքր Մհերին»</p>	

Ծրագրի տիրույթը: Աշակերտները ընթերցել են բնագիրը, որը բավականաչափ նյութ կտրամադրի թեմաների ուսուցումը գործնականորեն կազմակերպելուն:

Ծրագրի շարունակականությունը: Սովորողները կուսումնասիրեն այլ ժողովուրդների էպոսները և կկատարեն համեմատական վերլուծություն (էպոսի ազգի դիմագիծն է):

Դասի համառոտ նկարագրությունը

Ինտեգրված դասի նախապատրաստական աշխատանքները կատարվել են ամբողջ շաբաթվա ընթացքում: Երկու ուսուցիչները, իրենց առարկաների տիրույթում, հանգամանակից բացատրել են թեման` նախապատրաստելով ինտեգրման դասին:

1. Դասը կսկսենք «Սասնա ծռեր» էպոսի ավանդական երգերը ունկնդրելով` «Կայթ» նվագախմբի կատարմամբ:

Նպատակը`

- ստուգել, թե աշակերտները կարողանո՞ւմ են կռահել, թե որ հատվածներն են երգվում:

- քանզի երգը հուզական ներաշխարհի վրա է ազդում, ապա այն կօգնի դասին լիովին ներգրավվել

2. Նախապես կպատրաստենք հարցեր, որոնք կգրվեն թղթերի վրա: Երգը ունկնդրելուց հետո դրանք կբաժանվեն աշակերտներին: Յուրաքանչյուրը կկարդա իրեն բաժին հասած անակնկալ հարցը և կպատասխանի դրան:

Իմաստի ընկալման փուլում կիրառել «Խճանկար» մեթոդը՝ դասարանը բաժանելով երկու մասի՝ պատմաբաններ և գրականագետներ: Պատմաբաններին կտրամադրվեն նյութեր արաբական արշավանքների մասին, իսկ գրականագետներին՝ նյութեր էպոսի մասին: Ամբողջ ընթացքում պետք է հետևել աշակերտներին՝ հարկ եղած դեպքում ուղղորդելով և օգնելով նրանց (յուրաքանչյուր ուսուցիչ ուղղորդում է իր մասնագիտական խմբին):

Ուսուցիչները համոզվում են, որ աշխատանքները հասնում են տրամաբանական ավարտին, և այդ ժամանակ խմբերի միջև կատարում են տեղաշարժ: Լավագույն պատմաբանին, ում կրնտրի խումբը, կտեղափոխենք գրականագետների խումբ և հակառակը: Այդ ընթացքում տեղի կունենա գիտելիքների փոխանցում, հավաքագրած նյութերի ամփոփում: Յուրաքանչյուր խմբից մեկ բանախոս հակիրճ կներկայացնի իրենց խմբի կատարած հետազոտման արդյունքները: Այսպիսով ևս մեկ անգամ կվերհիշենք ու կամրապնդենք երկու առարկաներից ստացված գիտելիքները:

Կշռադատման փուլում հայոց պատմության և հայ գրականության ուսուցիչները աշակերտների գիտելիքները ստուգում են learningapps ծրագրի միջոցով: Այդ ծրագրով նրանք նախապես կազմում են խաղ՝ ընտրելով այնպիսի առանցքային հարցեր, որոնց պատասխանները աշակերտները կգտնեն, երբ կուսումնասիրեն նախորդ փուլում տրամադրված նյութը՝ համադրելով իրենց իմացածների հետ: Առաջադրանքը պետք է այնպես կազմված լինի, որ աշակերտները հստակ հասկանան երկու առարկաների անքակտելի կապը (Հարցերը ևս կազմվում են համատեղ):

Աշակերտները պետք է հստակ իմանան, թե որ դարերն են ընդգրկում արաբական արշավանքները, ինչ դիմադրություններ են եղել Հայաստանում, փորձեն ինքնուրույն պրպտել և գտնել էպոսի հերոսների իրական նախատիպերին: Երեխաները աշխատանքները կկատարեն հեռախոսներով և վերջնարդյունքը կուղարկեն ուսուցչին:

Կհանձնարարվի գրել 10 բուպեանոց շարադրանք՝ ստուգելով թեմայի գաղափարական ընկալումը:

Աշակերտները կներկայացնեն իրենց կազմած բացատրական բառարանը, որը կկազմեն էպոսը կարդալու ընթացքում:

Անդրադարձի ժամանակ հարց ու պատասխանի միջոցով աշակերտները կպատասխանեն հետևյալ հարցերին՝

Ի՞նչ արեցինք, ինչո՞ւ, ի՞նչ նոր բան իմացար, ի՞նչը քեզ զարմացրեց, ի՞նչ կցանկանայիր փոխել:

Երեխաները կներկայացնեն իրենց կազմած բացատրական բառարանը: Կխոսեն Սասունի բարբառի առանձնահատկությունների մասին:

Գնահատման տեսակը՝ ձևավորող: learningapps ծրագրիչը հնարավորություն է տալիս գնահատել աշակերտների կատարած աշխատանքները՝ տալով ձևավորող գնահատական:

Տնային հանձնարարությունը տալիս բացատրել աշխատելու սկզբունքները:

Վերջնարդյունքներ՝

- Աշակերտները կգարգացնեն քննադատական վերլուծության ու ստեղծագործական մտածողության կարողությունները
- Կվերլուծեն հասանելի տեղեկությունը, կգնահատեն փաստարկները

- Կհայտնեն սեփական տեսակետ՝ դրսևորելով բարեկրթություն և զսպվածություն

- Կգնահատեն երկի բովանդակություն իմացությունը և գաղսփարական ըմբռնումը որսյես ինքնաճանաչողական, սեփական անձի, աշխարհայացքի ձևավորման և ազգային մշակութային արժեքների սահսյանման, հետագս զարգացման կարևոր սյսյման:

- Կգիտակցեն, որ իրենք սստամամշակութային արժեքների ժառանգորդն են՝ դրսևորելով սստասխսնստու վերսբերմունք դրանց սահսյանման, զարգացման, արժևորման գործում:

Օգտագործված գրականության ցանկ

1. Սասունցի Դավիթ, Համահավաք բնագիր, Երևան, 1981:
2. Մ. Դավթյան, Ք. Գրիգորյան, Ա. Արնատուղյան, Ա. Զոհրաբյան, Գ. Հովհաննիսյան, Ի. Օհանյան, Կրթակարգի մշակման և ինտեգրման մոտեցումներ, Երևան, 2007:
3. <https://historyancient.ru/hy/the-chechen-war/pochemu-byli-vvedeny-integrirovannye-uroki-integrirovannye/> 26.11.2021, 18:23:
4. https://hy.wikipedia.org/wiki/%D4%BB%D5%B6%D5%BF%D5%A5%D5%A3%D6%80%D5%BE%D5%A1%D5%AE_%D5%AF%D6%80%D5%A9%D5%B8%D6%82%D5%A9%D5%B5%D5%B8%D6%82%D5%B6 26.11.2021, 18:24: